

Predrag Novakov
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
predragnovakov@sbb.rs

UDC 811.111'367.625:811.163.41'367.625
Originalan naučni rad

ENGLESKI MODAL CAN – PROMENE I TENDENCIJE¹

U novijoj anglističkoj literaturi (na primer, Leech 2003) navodi se da engleski modali prolaze kroz period promena, odnosno da se tokom poslednjih nekoliko decenija menja njihova frekventnost i upotreba. Polazeći od tih konstatacija, u ovom radu se na korpusu koji obuhvata primere iz američke varijante savremenog engleskog jezika (popularni roman Dena Brauna *The Lost Symbol*) proučava frekventnost i upotreba engleskog modalnog glagola *can*. Na osnovu relevantne literature, primeri iz korpusa su svrstani u četiri značenja (dinamička sposobnost, epistemička mogućnost, deontička dozvola/uputstvo i opšta karakteristika). Prema očekivanjima, najveći broj primera iz korpusa svrstan je u dinamička i epistemička značenja, dok su preostala dva značenja pronađena u po samo četiri rečenice. Pored podataka o frekventnosti pojedinih značenja modala *can*, u analiziranim primerima ukazuje se i na uticaj komponenti iz konteksta na klasifikaciju u konkretna modalna značenja, posebno kada se radi o graničnim slučajevima između dinamičkih, epistemičkih i deontičkih značenja. Uz engleske primere, u radu se navode i srpski prevodni ekvivalenti koji mogu da doprinesu potpunijem sagledavanju prisutnih modalnih značenja.

Ključne reči: *can*, engleski jezik, modali, modalna značenja, srpski jezik.

1. UVOD

U anglističkoj literaturi, engleski modali (a i modalnost uopšte) predstavljaju uvek aktuelnu temu, kako sa teorijskog stanovišta, sa stanovišta upotrebe i nastave, tako i sa stanovišta upoređivanja engleskog sistema modalnih glagola sa sistemima drugih jezika (na primer, Coates 1983, Palmer 1990, Krug 2000, Trbojević-Milošević 2004, Novakov 2008, Prtljaga 2008). U poslednjih desetak godina, međutim, u središte pažnje došla je tema koja se odnosi na dijahroniju – promene u upotrebi i

¹ Ovaj rad je pripremljen u okviru naučnog projekta *Jezici i kulture u vremenu i prostoru* koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije (broj projekta 178002).

frekventnosti engleskih modala tokom poslednjih pedesetak ili više godina. Naime, proučavajući relevantne korpusne, anglisti su zapazili da se frekventnost pojedinih modala upadljivo smanjuje, kao i upotreba datih modala u određenim modalnim značenjima. Prvi je na taj trend ukazao Dž. Lič (Leech 2003), a kasnije su i drugi lingvisti proučavali takve promene da bi proverili Ličeva zapažanja (na primer, Millar 2009).

1.1. RANIJA RELEVANTNA PROUČAVANJA

Džefri Lič je u svom članku iz 2003. godine prikazao proučavanje upotrebe engleskih modala u britanskom i američkom engleskom u periodu od trideset godina (1961-1991) i izneo zapažanja o smanjenju upotrebe modala kada se uporede korpus iz 1961. i korpus iz 1991. godine. Na primer, on navodi je modal *would* prisutan 11% manje 1991. godine u britanskom engleskom, a 6,1% u američkom engleskom; najveći pad zabeležio je kod modala *ought to* (-44,2% u britanskom i -30% u američkom engleskom), kao i kod modala *shall* (-43,7% u britanskom i -43,8% u američkom engleskom) (Leech 2009: 228). Ukupno smanjenje upotrebe modala u britanskom engleskom je 9,5%, a američkom 12,2% (Leech 2009: 228). Zanimljivo je da u delu korpusa sa američkom varijantom engleskog jezika ni za jedan modal nije zabeleženo povećanje upotrebe, dok je u britanskom korpusu povećanje zabeleženo jedino za *can* (+2,2%) i *could* (+2,4%) (Leech 2009: 228). Pokušavajući da nađe objašnjenje za opšte smanjenje frekventnosti gotovo svih modala, Lič (Leech 2009: 229) je proučio i frekventnost takozvanih polumodala (na primer, *be to*, *have to*, *had better*, *used to*) koji mogu da preuzmu ulogu modala, ali su samo neki od njih pokazali povećanje frekventnosti, na primer *have to* (britanski engleski 9%, američki engleski 1%), a posebno *need to* (britanski engleski 249%, američki engleski 123%). Prema tome, veća upotreba polumodala ne može da objasni smanjenje frekventnosti modala. Imajući sve ove podatke u vidu, Lič navodi tri moguća razloga za pomenute trendove: a) amerikanizaciju, b) kolokvijalizaciju i c) demokratizaciju (Leech 2003: 237), odnosno činjenice da se varijeteti engleskog jezika pomeraju ka američkom engleskom, da se i pisani jezik pomera ka govornom, kolokvijalnom jeziku, da postoje promene u izražavanju modalnih značenja zbog, uopšteno govoreći, indirektnijeg obraćanja i komunikacije, odmerenijeg izražavanja autoriteta i pozicije moći.

Od novijih relevantnih istraživanja može se pomenuti proučavanje N. Milara (Millar 2009) koji takođe analizira frekventnost modala na velikom elektronskom korpusu tekstova iz američkog časopisa *Tajm (Time)* – *The TIME Corpus* - i to u periodu od 1923. godine do vremena pisanja tog članka, dakle od prvog broja objavljenog u martu 1923. godine do 2006. godine. Taj korpus obuhvata oko 100 miliona reči u preko 275 000 članaka tokom 83 godine objavljivanja časopisa *Time*. Upoređujući frekventnost modala u svom korpusu, Milar prikazuje podatke po dekadama i na kraju naznačava procentualno smanjenje ili povećanje kada se uporede 1920-e i 2000-e godine. U sledećoj tabeli prikazaće se neki od Milarovih podataka:

Tabela 1: Razlike u frekventnosti modala u Milarovom proučavanju (Millar 2009:199)

Modal	Procentualna razlika (1920-e godine – 2000-e godine)
<i>can</i>	+ 113,4%
<i>could</i>	+103,0%
<i>may</i>	+59,7%
<i>might</i>	+15,7%
<i>must</i>	-48%
<i>ought to</i>	-44,9%

Kao što je već pomenuto, Milar je svoje brojčane podatke prikazao po dekadama, počevši od 1920-ih godina, a završavajući 2000-im godinama. Kada se uporede brojevi iz te dve dekade, dobijaju se procenti koji su navedeni u Tabeli 1. Dakle, ovo istraživanje je pokazalo i porast i smanjenje nekih modala; tako je frekventnost modala *can* u 2000-im godinama povećana za 113,4% u odnosu na 1920-te godine, modala *could* za 103%, modala *may* za 59,7%, a modala *might* za 15,7%; frekvencija modala *must* smanjena je za 48,4%, a modala *ought* za 44,9%.

Prema tome, pomenuta dva istraživanja na dva korpusa pokazala su da zaista postoje promene u učestalosti i upotrebi pojedinih engleskih modala, a posebno su zanimljivi podaci za modale *can* i *could*. To je bio i povod da se na manjem korpusu prouči upotreba modala *can*.

1.2. ZNAČENJA I UPOTREBA MODALA *CAN*

Da bi se proučili frekventnost i upotreba engleskog modala *can*, potrebno je prvo odrediti teorijski okvir za takvo proučavanje. Naime, modal *can* sreće se u nekoliko značenja od kojih su neka primarna (mentalna ili fizička sposobnost, dozvola i mogućnost, up. Quirk et al. 1985: 97) i ona se svrstavaju u epistemička (procena govornika o mogućnosti realizacije date situacije), deontička (dozvole, naredbe, upustva, zabrane) i dinamička (fizička ili mentalna sposobnost subjekta/agensa da realizuje datu situaciju) (up. Palmer 1987:107-121). Uz njih, postoje i sekundarna značenja (karakteristično ponašanje/tipična osobina, molbe i zahtevi, upotreba ispred glagola percepcije, up. Palmer 1987: 113-114). Pomenuta značenja treba posmatrati u kontekstu, jer se mogu javiti dvosmislenosti, pa skup leksičkih i sintaksičkih komponenti upućuje na određeno tumačenje.

U ovom radu će se sinhrono proučiti upotreba modala *can* u savremenom engleskom jeziku (američka varijanta), a primeri u korpusu klasifikovati po značenjima u epistemičku mogućnost, deontičku dozvolu, dinamičku sposobnost i opštu karakteristiku.

2. ANALIZA KORPUSA

U centralnom delu rada prikazaće se tipični primeri iz korpusa uz komentare o upotrebi modala *can* i problemima koji se javljaju prilikom klasifikacije konkretnih primera u data značenja; uporedno s engleskim primerima, navodiće se i njihovi srpski prevodni ekvivalenti koji mogu da doprinesu potpunijem sagledavanju prisutnog modalnog značenja.

2.1. PRIKAZ KORPUSA

U ovom radu analizira se deo korpusa koji čine primeri sa engleskim modalima iz aktuelnog romana Dena Brauna (Brown) *The Lost Symbol* objavljenog 2009. godine, kao i primeri iz prevoda na srpski *Izgubljeni simbol* objavljenog takođe 2009. godine (prevod: Radmila B. Šević i Aljoša Molnar). Dakle, radi se o američkoj varijanti engleskog jezika i savremenom proznom tekstu koji sadrži kako dijaloške, tako i narativne i opisne delove. Tekst je pisan standardnim jezikom

razumljivim za široku publiku, a priroda radnje (zaplet u kojem glavni junaci žele da otkriju zločinca, a pri tome su i sami progonjeni) pruža dosta situacija u kojima se podrazumeva sposobnost i mogućnost da se nešto učini, što stvara kontekst za upotrebu odgovarajućih modala. Roman ima oko 500 strana, a za ovu analizu pregledano je 206 strana (odnosno prvo 51 poglavlje) na kojima su zabeležena 343 primera sa modalima. Nisu beleženi primeri sa *shall/will* koji se odnose na izražavanje budućeg vremena, niti *should/would* koji nemaju modalno značenje i rezultat su pomeranja zbog slaganja vremena u indirektnom govoru; dakle, beleženi su samo oni primeri koji prenose modalno značenje. Naredna tabela sadrži brojčane podatke o modalima u korpusu:

Tabela 2: Brojčani podaci o modalnim glagolima u korpusu

Modal	Broj primera	Procenat
Can	114	33,2%
could	123	36%
will	4	1,1%
would	38	11%
may	19	5,5%
might	16	4,7%
shall	1	0,3%
should	16	4,7%
must	11	3,2%
ought to	1	0,3%
UKUPNO	343	100%

Kao što tabela pokazuje, ubedljivo najveći broj primera zabeležen je sa modalima *can* i *could* – ukupno 237 primera, što čini 69,2% modala u korpusu. Već i taj podatak ukazuje na dominaciju modala *can/could* u odnosu na druge modale, odnosno na činjenicu da taj modal možda potiskuje druge modale sa kojima deli modalna značenja. U ovom radu ćemo se usredsrediti na modal *can* koji je posebno zanimljiv, jer je u Ličovom istraživanju pokazao porast u britanskom delu korpusa (+2,2%), a smanjenje u američkom delu korpusa (-1,5%), dok je u Milarovom proučavanju pokazao veliki porast (+113,4%). Uz engleske rečenice navodiće se i

komentarisati i prevodi na srpski.

2.2. MODAL *CAN* U KORPUSU

Već je pomenuto da u korpusu postoji 114 primera (u 112 rečenica) sa modalom *can*; taj modal se javlja u sledećim strukturama:

- CAN* + perfekatski infinitiv 0 primera
- + progresivni infinitiv 2 primera
- + negacija 33 primera (29%)
- + glagol percepcije 11 primera (*hear, see*) (9,6%)

Ovakva distribucija modala *can* je i očekivana, jer se on (za razliku od *could*) retko javlja uz perfekatski infinitiv, a ni progresivni infinitiv sa tim modalom nije čest. Očekivan je i izvestan broj primera sa glagolima percepcije, jer tekst na osnovu kojeg je sačinjen korpus sadrži situacije u kojima bi se oni mogli javiti.

U proučavanom korpusu, primeri sa modalom *can* imaju značenja dinamičke sposobnosti, epistemičke mogućnosti, deontičke dozvole/uputstva, kao i značenje opšte karakteristike. Brojčani podaci prikazani su u sledećoj tabeli:

Tabela 3: Brojčani podaci o značenjima modala *can*

Značenja	Broj	Procenat
Sposobnost	57	50%
Mogućnost	49	43%
Dozvola/upustvo	4	3,5%
Opšta karakteristika	4	3,5%
UKUPNO	114	100%

2.2.1. DINAMIČKA ZNAČENJA

Kao što pokazuje Tabela 3, polovina modala *can* iz korpusa označava dinamičku sposobnost, što i jeste najčešće značenje ovog modala. Već je pomenuto da sposobnost može biti fizička (snaga, veština) ili mentalna (sposobnost da se reaguje na adekvatan način, da se razreši data teškoća). Kao što je uobičajeno, u primerima koji slede analizirani glagoli su podvučeni, a broj u zagradi iza primera označava stranicu sa koje je primer preuzet:

1) a) The boy felt ashamed to disappoint his father, but he could barely hear through the ringing in his ears. I can't breathe. (6)

b) Dečak se postide što je razočarao oca, ali jedva da ga je čuo od zvonjave u ušima. Ne mogu da dišem. (18)

2) a) "Who can tell me what George Washington is doing here?" (28)

b) „Ko bi da mi kaže šta ovde radi Džordž Vašington?" (35)

Jasno je da u primeru (1a) glagol *can* označava fizičku nesposobnost da se realizuje situacija naznačena leksičkim glagolom *breathe*. U primeru (2a) svakako je u pitanju mentalna sposobnost, odnosno znanje. Prevod na srpski u (1b) je tipičan, jer se ovo modalno značenje najčešće prevodi srpskim modalom *moći*. U primeru (2b) modalna komponenta prevedena je potencijalom, mada se mogao uvesti i glagol *znati*.

Prilikom klasifikovanja modala iz korpusa u značenje sposobnosti, ponekad se javljala nedoumica da li se radi o dinamičkoj sposobnosti ili epistemičkoj mogućnosti. U tom slučaju presudan je bio uži i širi kontekst, odnosno animatnost subjekta, glagolska semantika, glagolske dopune. Na primer:

3) a) I can head him off. (48)

b) Ja ću da mu preprečim put. (53)

4) a) "Then why does he think you can find it?" (77)

b) „Zašto onda on misli da vi možete da je pronađete?" (76)

Oba ova engleska primera (3a) i (4a) svrstana su u dinamičku sposobnost zbog animatnog subjekta koji je u stanju da realizuje događaj označen leksičkim glagolom ili izražava rešenost da to učini. Na takvo tumačenje uticala je i govorna situacija, odnosno činjenica da subjekat u (3a) procenjuje sopstvenu sposobnost, a ne okolnosti i mogućnost da se nešto učini. Isto je i u (4a): subjekat superordinirane rečenice (*he*) izražava stav da je osoba o kojoj je reč (*you*) u stanju da nešto pronađe, a ne da postoji mogućnost za to. Srpski prevod u (3b) ne sadrži modalni izraz, ali konstrukcijom sa budućim vremenom i finitnom klauzom sa *da* naglašava se rešenost subjekta; prevod u (4b) modalom *moći* prenosi značenje sposobnosti, ali ne isključuje ni značenje mogućnosti.

Naredni primeri ilustruju modal *can* uz glagole percepcije:

5) a) All of the fingertips have tattoos, although I can't quite see what the other – ‘’ (69)

b) Svi prsti imaju tetovažu, premda ne mogu sa sigurnošću da kažem šta se na ovima ... ‘’ (68)

6) a) ‘’In fact, you can still see the marks in the floor from the railing ...’’ (83)

b) „Zapravo, još uvek se na podu mogu videti tragovi gde se nekad nalazila ograda ...’’ (81)

7) a) ‘’Can you see her on the monitors?’’ (178)

b) „Možete li da je vidite na monitorima?’’ (160)

U korpusu postoji 11 primera u kojima iza modala *can* sa dinamičkim značenjem sledi glagol percepcije i to je glagol *see*. Kao što pokazuju navedeni primeri (5a), (6a) i (7a), modal *can* naglašava sposobnost percepcije ili njeno odsustvo, pa ga treba i prevesti, što je u prevodima na srpski i učinjeno.

Dakle, primeri sa dinamičnim *can* iz korpusa pokazuju ceo spektar ovog modalnog značenja, od fizičke sposobnosti (percepcije), do veštine, voljnosti i mentalne kompetencije.

2.2.2. EPISTEMIČKA ZNAČENJA

Epistemički modal *can* ukazuje na procenu govornika/pisca/subjekta da postoji mogućnost realizacije situacije označene leksičkim glagolom. Prema očekivanjima, to značenje je takođe znatno zastupljeno u korpusu (43%). Na početku navodimo nekoliko tipičnih primera iz korpusa:

8) a) ‘’Is this as close as you can get?’’ (24)

b) „Zar ne možete da pridete bliže?’’ (32)

9) a) Can't that just be coincidence?’’ (29)

b) Možda je to samo slučajnost. (36)

Ovi primeri svrstani su u epistemičku mogućnost jer se u njima ne implicira sposobnost subjekta da nešto uradi, već okolnosti koje omogućavaju da se situacija realizuje. Na takvo tumačenje upućuju semantička struktura predikata (glagol *get* i imenica *coincidence* u komplementu subjekta), odnosno uloga subjekta u tom događaju koji ne koristi svoju snagu, veštinu ili znanje, već čini ono što mu okolnosti dopuštaju. Srpski prevodi sadrže modal *moći* i modalni prilog *možda* koji dobro prenose epistemička značenja iz engleskog originala.

Naredni primeri takođe pokazuju uticaj konteksta na tumačenje modalnog značenja:

- 10) a) Human thought can literally transform the physical world. (56)
 b) Ljudska misao bukvalno može da menja fizički svet. (58)
- 11) a) Modern physics can help us remember! (60)
 b) Moderna nauka nam može pomoći da se setimo! (62)

U ovim primerima bitan je neanimatan subjekat kome se ne može pripisati fizička ili mentalna sposobnost, već samo činjenica da prema uobičajenom stanju stvari postoji mogućnost da se navedeni događaj realizuje. Srpski prevodi i u ovim slučajevima dosledno koriste modalni glagol *moći* koji može da označi i epistemičku mogućnost i dinamičku sposobnost.

Kao što je već naznačeno u prethodnom odeljku, u nekim slučajevima epistemička značenja se približavaju dinamičkim, pa na osnovu komponenti koje se sreću u širem kontekstu treba proceniti o kom značenju se radi. Na primer:

- 12) a) “Your brother missed an appointment this morning, and I can’t reach him on any of his numbers. (90)
 b) „Vaš brat jutros nije došao u zakazano vreme, a ja ne mogu da ga dobijem ni na jedan od brojeva koje imam ... (87)

U ovom slučaju, rečenica (12a) je svrstana u epistemičku mogućnost, a ne u dinamičku sposobnost, jer se ne upućuje na nesposobnost subjekta da ostvari situaciju označenu predikatom *reach*, već o okolnostima koje to onemogućavaju. Dakle, ovaj, kao i neki od prethodnih navedenih primera, ukazuju na ponekad suptilnu razliku

između modalnih koncepata sposobnosti i mogućnosti.

2.2.3. DEONTIČKA ZNAČENJA

U korpusu postoje samo četiri primera u kojima modal *can* ima deontičko značenje, što je mali broj ukoliko se ima u vidu da deontička značenja spadaju u primarna značenja modala *can*. Taj mali broj u proučavanom kontekstu možda ukazuje na činjenicu o promeni u distribuciji deontičkih značenja, odnosno da drugi engleski modali preuzimaju neka deontička značenja koja je izražavao modal *can*, na primer odmerenije dozvole, uputstva ili zabrane.

U kopusu postoje sledeći primeri:

- 13) a) "For starters, you can stop calling me 'sir'." (66)
 b) „Za početak, hoću da prestanete da me oslovljavate sa 'gospodine'. " (66)
- 14) a) "Chief, can you look at the other fingertips for us, please?" (69)
 b) „Zapovedniče, hoćete li pogledati i ostale prste, molim vas?" (68)
- 15) a) ... you're not a man I can ask to believe ... only to trust. (104)
 b) ... pa zato od tebe neću tražiti da mi poveruješ ... već samo da veruješ. (98)
- 16)) a) "It cannot be communicated," Newton wrote... (128)
 b) Njutm doslovce piše: „Ono se ne može obelodaniti..." (119)

Situaciju iz navedenih primera treba objasniti u širem kontekstu; naime rečenicu (13a) izgovara visoka funkcionerka američke obaveštajne službe i ona u stvari predstavlja indirektnu naredbu; (14a) se ne odnosi na sposobnost ili spremnost navedenog zapovednika da pregleda otiske prstiju, već na deontičko upustvo, na šta ukazuje reč *please*; u rečenici (15a) leksički glagol *ask* implicira da se traži dozvola i da se ne radi o dinamičkoj voljnosti subjekta. Poslednji primer (16a) dobro ilustruje kompleksnost analize engleskih modala: mada se stiče utisak da se radi o epistemičkoj neophodnosti da se određeni ezoterični tekst ne objavi, širi kontekst

implicira opasnost koja bi nastala ako bi se taj tekst objavio, dakle Njutnova rečenica podrazumeva odbijanje dozvole, odnosno indirektnu zabranu, pa bi bolji prevod na srpski bio *ne sme objaviti*.

2.2.4. OPŠTA KARAKTERISTIKA

U korpusu takođe postoje samo četiri primera u kojima modal *can* označava tipično ponašanje animatnog ili karakteristiku neanimatnog subjekta i to su sledeći primeri:

- 17) a) ‘‘Can he be discreet?’’ (109)
 b) ‘‘Ume li da bude diskretan?’’ (103)
- 18) a) ‘‘He’s a hacker. Of course he can be discreet. ...’’ (109)
 b) ‘‘Haker je. Naravno da ume da bude diskretan. ...’’ (103)
- 19) a) ‘‘Appearances can be deceiving, Professor. ...’’ (173)
 b) ‘‘Ono što je očigledno, može i da prevari, profesore...’’ (156)
- 20) a) ‘‘Language can be very adept at hiding the truth.’’ (196)
 b) ‘‘Jezik može vrlo vešto da se iskoristi i kada se istina želi sakriti.’’ (175)

Rečenice (17a) i (18a) sadrže animatni subjekat, međutim predikacija se ne odnosi na specifičnu pojedinačnu situaciju u kojoj bi taj subjekat iskazivao sposobnost ili veštinu (što bi činilo dinamično značenje), već na opštu karakteristiku datog subjekta, odnosno njegovo uobičajeno ponašanje. Rečenice (19a) i (20a) sadrže neanimatni subjekat i podrazumevaju tipičnu odliku koju treba razlikovati od epistemičke mogućnosti da neanimatni subjekat bude uključen u dati događaj. U srpskim prevodima to značenje dobro se prenosi modalima *moći*, a naročito *umeti*.

3. ZAKLJUČAK

Ovo proučavanje engleskog modala *can* na manjem korpusu koji sadrži primere američke varijante savremenog engleskog jezika ima za cilj da utvrdi frekventnost i značenja pomenutog modala, posebno kada se ima u vidu da engleski modali poslednjih nekoliko decenija prolaze kroz izvesne promene. Naime,

anglistička literatura (na primer, Leech 2003, Millar 2009) beleži smanjenje ili povećanje učestalosti određenih modala, a modal *can* je posebno zanimljiv: kao što je naznačeno u uvodnom delu rada, dva pomenuta istraživanja beleže veće ili manje povećanje njegove frekventnosti u dva različita korpusa, za razliku od nekih drugih modala koji beleže pad.

U ovom sinhronom proučavanju, modal *can* (kao i *could*) je najzastupljeniji modal u korpusu i čini 33,2% od svih primera, a zajedno sa *could* čak 69,2% od modala zabeleženih u korpusu. Kada se radi o modalnim značenjima, prema očekivanju najzastupljenija su dinamička (50%) i epistemička (43%) značenja, dok su deontička značenja izuzetno malo zastupljena (3,5%), isto koliko i karakteristično ponašanje ili odlika datog entiteta. Pošto je proučavani korpus relativno mali i odnosi se samo na stil savremenih popularnih romana, treba biti oprezan u izvođenju krupnijih zaključaka; ipak, može se konstatovati da u ovakvom korpusu modal *can* ima znatnu frekventnost, posebno u svojim tipičnim dinamičkim i epistemičkim značenjima, dok su deontička značenja možda ipak u opadanju i možda ih preuzimaju drugi engleski modali, pa bi to bilo zanimljivo proveriti na nekom drugom, većem korpusu.

Konačno, ova analiza potvrdila je svu kompleksnost i isprepletanost modalnih značenja, odnosno činjenicu da se ta značenja mogu jasnije odrediti tek u širem kontekstu, pri čemu su bitne komponente animatnost subjekta, leksičko značenje glagola i uticaj dopuna. Navedeni srpski prevodni ekvivalenti mogli su takođe (u određenim slučajevima) da ukažu na nijanse između dinamičkih, epistemičkih i ponekad deontičkih značenja.

LITERATURA

Coates, Jennifer (1983). *The Semantics of Modal Auxiliaries*. London: Croom Helm.

Krug, Manfred G. (2000). *Emerging English Modals: A Corpus-Based Study of Grammaticalization*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.

Leech, Geoffrey (2003). Modals on the move: The English modal auxiliaries 1961-1992. In R. Facchinetti, F.R. Palmer and M.G. Krug (eds.), *Modality in Contemporary English*. Berlin/New York: Mouton de Gruyter: 223-240.

Millar, Neil (2009). Modal verbs in TIME, Frequency changes 1923-2006. *International Journal of Corpus Linguistics* 14:2: 191-220.

Novakov, Predrag (2008). *Anglističke teme*. Novi Sad: Futura publikacije.

Palmer, Frank R. (1989). *The English Verb*. London: Longman.

Palmer, Frank R. (1990). *Modality and the English Modals*. London: Longman.

Prtljaga, Jelena (2008). *Kontrastivna analiza modalnih glagola can i will*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov”.

Quirk, Randolph et al. (1985). *A Grammar of Contemporary English*. London: Longman.

Trbojević-Milošević, Ivana (2004). *Modalnost, sud, iskaz. Epistemička modalnost u engleskom i srpskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet.

KORPUS

Braun, Den (2009). *Izgubljeni simbol*. Novi Sad: Solaris.

Brown, Dan (2009). *The Lost Symbol*. London: Bantam Press.

Predrag Novakov

ENGLISH MODAL CAN – CHANGES AND TENDENCIES

Summary

Recent relevant literature (for instance, Leech 2003) noticed that English modals have been going through a period of restructuring during the recent decades, that is their frequency and uses underwent some changes. Starting from these assumptions, this paper analyzes the corpus with the examples from the American variant of the English language (the best-selling novel *The Lost Symbol* by Dan Brown) in order to determine the frequency and uses of the English modal *can*. On the basis of relevant literature, examples from the corpus are classified into four meanings (dynamic ability, epistemic possibility, deontic order/instruction and characteristic behaviour/feature). As expected, the largest number of examples from the corpus was classified into dynamic and epistemic meanings, while the other two meanings included only four examples each. In addition to the facts about the frequency of

these meanings of the modal *can*, the analyzed sentences also pointed to the significance of certain components from the context for the classification into specific modal meanings, particularly when it comes to the border-line cases of dynamic, epistemic and deontic uses. Serbian translation equivalents were listed along with the English sentences, because they could contribute to a more comprehensive insight into the recorded modal meanings.

Key words: *can*, English, modal meanings, modals, Serbian.